

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

דף ה.

א. בורות שיחין ומערות של יחיד כונסין מים לתוכן וחוטטין אותן אבל לא שפין את סדקיהן ולא חוטטין לתוכן ולא סדין אותן בסיד

התבאר לעיל דף ב. ודף ד: שחפירת ותיקון בורות לצורך רבים, הותרה באפנים שונים במועד אולם כל זאת לצורך רבים אך בורות¹ לאגירת מים של יחיד, אסור לחפור אותם מחדש, ואפילו צריך להם עתה במועד².

ואם היו עשויים כבר, ונתקלקלו, אם צריך להם עתה, מותר לתקנם בתיקון שהנו מעשה הדיוט³, כלומר שכל⁴ אדם יודע לעשותה, ואינה מלאכה שעושים אומנים שעיסוקם בכך. ב. שאין המלאכה דורשת אימון ידיים ותשומת לב מיוחדת לאופן עשייתה ג. וגם אין צריך ידע מקצועי כיצד לעשותה באופן הרצוי. מכיון שביחיד הותר תיקון הדיוט לצורך המועד. אך אם אין צריך להם עתה אסור לתקנם אפילו במעשה הדיוט כיון שאינו לצורך המועד.

מותר למלאות מים לתוך חבור (וכן לכאורה לבריכת שחייה או מקוה אפילו של יחיד) על ידי הזרמת מי גשמים לתוכו באמצעות צינור או התעלה שחפורה כבר קודם המועד, וכן על ידי איסוף מי גשמים בדליים וחביות וריקונם לבור⁵. וכל שכן על ידי פתיחת ברז לעגרת המילוי, אפילו אין צריך להם עתה.

אך לחפור תעלה לשם כך, או לדלות מבור אחד למלאות בור אחר אסור, מכיון שיש בכך טירחא⁶.

¹ שו"ע ונו"ב תקמ"ב

² ואע"ג שלכאורה מכשירי אוכל נפש מותרים לצורך המועד בכא אסרו דזהו כבניין דאושא מילתא וטירחא יתירה ולא הותרה ליחיד, ערוך השולחן שם סעיף ה

³ מ"ב טו

⁴ חוהמ"ב פ"ב מסעי' קמ"א והלאה בארוכה

⁵ מג"א וא"ר וכך נקט במ"ב יז. ובריטב"א הביא פירוש רש"י והסכים כן דהיינו, דוקא שלא על ידי כלים, דאם כן טורח גדול הוא, אלא שממשיכין שם על ידי הריזין או אמה, והכוונה דרק דרך הריזין או אמה המתקנין מכבר.

שער הציון שם ס"ק טז

⁶ מ"ב שם יז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

ב. יוצאין לקוויץ את הדרכים ולתקן את הרחובות ואת האסטרטאות ולמוד את המקואות וכל מקוה שאין בו ארבעים סאה מרגילין לתוכו ארבעים סאה

כבר התבאר לעיל דף ב. שצרכי רבים מותר לעשות בחול המועד, אפילו כיונו מלאכתן במועד⁷ וגם בפרהסיא ובטורה גדול. ומותר ליטול עליהם שכר⁸, ואם הם צורך המועד אף מעשה אומן⁹, ולפיכך התירו לתקן הדרכים אפילו שהוא מעשה אומן, ולהסיר מהם המכשולות, ולתקן את המקואות. ואפילו לבנותם לכתחלה מותר בחוה"מ אם המלאכה נגמרת בחוה"מ ותהיה צורך המועד¹⁰.

אולם בימינו שהעירייה אחראית על תיקון הדרכים והמועצה הדתית אחראית על תיקון המקואות אסור לכונן מלאכתם למועד ומותר לתקן רק אם יש צורך במועד עצמו¹¹.

וכן מערכת חשמל במקום רבים שהתקלקלה, מותר לתקנה¹² אפילו על ידי ישראל ואפילו בשכר, וגם בבית הכנסת מותר על אף שאינו צורך הגוף, מכיון שאם לא יתקנו יתבטלו הרבים משיעוריהם הקבועים¹³, אך יש לכתחילה לעשותו על ידי נכרי או על ידי מי שאין לו מה יאכל.

וכן מותר להפעיל תחבורה ציבורית ורכבי הסעה, מכיון שהוא צורך רבים¹⁴.

ג. מציינין את הקברות

כל המוצא¹⁵ קבר או מת, או דבר שמטמא באהל מן המת, חייב לציין עליו כדי שלא יהיה תקלה לאחרים, ובחולו של מועד היו יוצאין מב"ד לציין על

⁷ והטעם שהתירו בכיון מלאכתו דכל צרכי רבים אינם נגמרים אלא בשעה שהם בטלים כולם, ומתחברים יחד ואם לא יעשו עכשיו, יתבטל הדבר. מ"ב שם א

⁸ מפמ"ג משמע דבצרכי רבים להודו ג"כ מותר ליטול שכר, ומעמו דהוא ג"כ כצורך מצוה דמיא. ביאור הלכה שם.

⁹ מ"ב שם ב

¹⁰ מ"ב שם ד

¹¹ חוט השני חוה"מ עמ' רג

¹² שהרי הוא צורך הגוף שאם לא יתקנו ייכשלו בדרכים.

¹³ חול המועד כהלכתו ח לא

¹⁴ חוט השני שם

¹⁵ רמב"ם הלכות טומאת מת פרק ח הלכה ט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

הקברות, ואין זה מצוי בינינו, אולם אם ח"ו יארע כן, יש מעין חיוב מן התורה לציין להרחיק מן הטומאה¹⁶.

ד. רמז לציזון קברות מן התורה... גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמנה אקרא

מימות עולם¹⁷ נהוג להציב מצבה ולהקים ציון לנפש. כדכתיב בתורה ובנביאים וכאמור בגמרא. ושלשה שמות יש לו "מצבה"¹⁸ "ציון"¹⁹ "נפש"²⁰.

שלושה סוגי ציון²¹ יש א. חיוב כעין דאורייתא לציין את מקום הקבורה משום טומאה שלא יאהילו על הקבר, ולצורך כך מועיל סימן כל שהוא כגון שפיכת סיד סביבו או עשיית צורת הקבר וכדומה. ב. מצבה על הקבר לסגולת הנפש ולכבודה של הנפש המרחפת שם וזה חיוב על בני המשפחה להקים לכבוד המת. ג. מה שבונים לכבודו ולזכרו של המנוח שישאר שמו לזכרון בין החיים.

מחובת כל משפחה להקים מצבה כפי יכלתה גם לצדיקים בשביל שני המושגים הראשונים. אבל מה שרגילין בו רוב בני אדם להשתדל להקים מצבה יפה ומפוארה לזכרון המנוח על זה נאמר בירושלמי שקלים פ"ה ה"ה אין עושין נפשות לצדיקים²² משום שדבריהם ומעשיהם הם הם זכרונם היותר גדול והיותר מקיף.

גם אם המנוח לא הוריש שום ממון חייב הבן לבנות קבר ומצבה לאביו. ואם הבן בעל ייכולת יבנה קבר אביו כמנהג בע"ב באותה העיר, ואם אין ביכולת הבן ישתדל עד כמה שאפשר לו שיבנה הקבר באופן הפשוט, מדין כיבוד אב ואם²³.

¹⁶ גשר החיים ח"ב פכ"ג בסופו (עמ' קפח)

¹⁷ גשר החיים ח"א פכ"ח סי' א אות ב (עמ' רנז)

¹⁸ השם מצבה, הוא ע"ש התיצבות הקבר (משם "יצב", כמו כל לשון של מצבה הכתוב במקראות) שהיא מיצבת ומבליטה את הקבר שיהא ניכר, לבא לבקרו ולהתפלל לע"נ או להתפלל על החיים בזכות הקבור שם.

¹⁹ מציין את מקום הקבר, כדי להפריש מהטומאה.

²⁰ שהנפש המרחפת על מקום מנוחת הגוי גם אחרי הפרד הנשמה ממנה

²¹ גשר החיים שם וח"ב פכ"ג בסופו (עמ' קפח)

²² והא דאמר רשב"ג אין עושין נפשות לצדיקים כונתו "לבניני תפארה" שיש עושים על קבר המת להנציה את שמו עלי אדמות. ומלפנים היו נוהגים אמנם בישראל להקים לגדולי האומה קברים מפוארים, מערות חצובות יפות ונהדרות, וליחידים בנו מעליהן בנינים מרהיבי עין, כמסופר למשל בחשמונאים. ומאז שתיקן ר"ג דיבנה לא להכריז בבגדים בין עשירים לעניים, ותקנו תקנות עוד שלא לבייש את העניים לכל הפחות במותם, ושאו "לא ניכר שוע לפני דלי" (מו"ק כז), בשגם ירד ודלל מצב אומתנו — פסקו מלהצוב המערות הנהדרות באותם בניני זכרון (שם ח"א)

²³ שם אות ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מועד קטן

נוהגים²⁴ בכל מושבות ישראל לחקוק או לכתוב על המעבה את שם הנפטר ויום פטירתו בתאריך עברי ושמו ושם אביו. וגם נקבה נכתבת בשם אביה. והספרדים נוהגים לחקוק או לכתוב בין הנפטר בין הנפטרת שם האם, ויש שנהגו לכתוב גם האב וגם האם. ואין לכתוב תאריך לועזי.

דף ה:

ה. אין מציינין לא על כזית מן המת ולא על עצם ... ואין מעמידין ציון במקום טומאה שלא להפסיד את הטהרות ואין מרחיקין ציון ממקום טומאה שלא להפסיד את ארץ ישראל

אין מציינין²⁵ על כזית מצומצם מן המת לפי שסופו יחסר בארץ, ובמה מציינין, בסיד מוחה ושופך על מקום הטומאה, אין מעמידין את הציון על גבי הטומאה אלא יהי עודף מכאן ומכאן בעידי הטומאה שלא להפסיד את הטהרות, שאם הטומאה ממש תחת הציון אינו מרגיש עד שבא אצל הציון פתאום ויטמאו הטהרות שהרי הטומאה תחת הציון אלא עושין הציון סמוך לטומאה ברחוק כל שהוא כשבא על הציון מרגיש מן הטומאה ואינו הולך עליה.

²⁴ שם סי' ג אות א

²⁵ רמב"ם הלכות טומאת מת פרק ה הלכה ט